

НЕЗАЛЕЖНА МЕДІЙНА РАДА

Висновок № 7

щодо трансляції телеканалом «Гамма» передач за участю Петра Симоненка

м. Київ

«7» червня 2016 р.

I. Обставини справи

1. До Незалежної медійної ради надійшло звернення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення (лист № 17/1059 від 13.04.2016) із проханням висловити позицію щодо відповідності змісту передачі «Опозиційна думка», яка транслювалася ТОВ «Гамма-Консалтинг» 9.03.2016 р., за участі Петра Симоненка, частині другій статті 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

2. 10 травня 2016 року Незалежна медійна рада, відповідно до пункту 12 Положення про Незалежну медійну раду, визнала звернення в цій справі прийнятним з огляду на суспільно важливу тематику декомунізації, якої стосується надісланий регулятором сюжет.

3. 17 травня 2016 року Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення долучила до первинної заяви записи передачі «Опозиційна думка» від 01.04.2016 р., привітання з Днем Перемоги від 09.05.2016 р., а також запис передачі «Наголос: Підсумки» від 01.04.2016 р., що транслювалися ТОВ «Гамма-Консалтинг», із проханням також розглянути їх на відповідність нормам частини другої статті 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Незалежна медійна рада задовольнила це клопотання і розглядатиме ці сюжети в рамках справи.

4. У передачі «Опозиційна думка», що вийшла в ефір **09.03.2016 р.**, Петро Симоненко видає власний монолог, спрямований на критику т.зв. декомунізаційних законів та знесення пам'ятників відповідно до норм останнього. В ефірі лунають такі фрази:

«региональные варвары устроили поистине дьявольское, иначе и не назовёшь, соревнования за то, кто больше снесет памятников советской эпохи, героям ратных и трудовых подвигов» (18:57:26–18:57:37);

«с подачи именно Института по уничтожению, еще раз подчеркиваю, по уничтожению национальной памяти и прославлению гитлеровских прихвостней — воякив ОУН/УПА, расстреливавших наших граждан в Бабьем Яру, сжигавших заживо людей в Хатыни, бесчинствовавших на оккупированных фашистской Германией территориях Польши, Словакии, Чехии, Югославии, десятками тысяч вырезая мирное население, — именами их главарей называются сегодня улицы, города и села» (18:58:18–18:58:49);

«[предлагается переименовать проспект генерала Ватутина] в честь их [фашистов] главаря, его убийцы и офицера гитлеровской армии Романа Шухевича, награждённый как раз орденами фашистской Германии» (18:59:20–18:59:42), «именами Бандеры, Кука, прочих нацистских нечистей хотят назвать улицы и проспекты столицы Украины» (18:59:42–18:59:51);

«мы предупреждали, что в Украине в результате февральского вооруженного переворота 2014 года был установлен профашистский, националистический режим» (19:00:37–19:00:48); «в стране сегодня правит режим убийц, я не оговорился, уважаемые телезрители» (19:01:42–19:01:47);

«вандалы с промытыми и вывихнутыми на Майдане мозгами оскорбляют наших дедов и отцов, прадедов, проливающих кровь и положивших жизнь в борьбе с фашистской нечистью» (19:02:06–19:02:18);

«современные же украинские неофашисты сегодня мстят победителям, устраивая дьявольские пляски на их могилах» (19:02:30–19:02:37) тощо.

5. Передача «Опозиційна думка» від **01.04.2016 р.** стосується прийнятого в першому читанні проекту Закону про житлово-комунальні послуги¹. Петро Симоненко при представленні концептуальних положень цього законопроекту вживає такі фрази:

«то есть фирмы “Рога и Копыта” будут на основании этого закона к вам просто залазить в карман» (04:21–04:28);

«с принятием этого закона государство фактически, а вернее не фактически, а просто крадет у всех украинцев деньги, которые были уплачены за последние 25 лет» (05:20–05:30); «вы попадаете в очередное рабство» (06:48–06:52).

Крім того, весь сюжет титрується написом «ПРО КОМУНАЛЬНЕ РАБСТВО».

6. **09.05.2016 р.** Петро Симоненко вітає громадян із Днем Перемоги. Протягом цього привітання лунали такі фрази:

«[многие семьи потеряли близких], подло убитых в спину бандеровской пулей» (20:50:10–20:50:24);

«и как бы не бесновались современные фашистские прихвостни, он [День Победы] — на века» (20:51:49–20:51:55); «[наша задача] защитит победу от посягательств неонацистского отребья, пришедшего к власти в Украине после вооруженного переворота в феврале 2014 года» (20:52:02–20:52:12);

«их [ветеранов] сердца переполнены скорбью и гневом когда они видят, что подонки из националистической бандеровщины глумятся над могилами их боевых соратников, цинично издеваются над великим подвигом, над фронтовой доблестью» (20:52:18–20:52:34);

¹ http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57371

«около 400 памятников неонацистские мерзавцы осквернили и разрушили» (20:52:36–20:52:42);

«нам предлагают примириться с пособниками фашистов, полиция и предателями родины, помириться с тем, что к власти в Украине пришли ярые сторонники радикализма и неонацизма» (20:53:32–20:53:46);

«режим хунты в Украине» (20:53:49–20:53:51);

«поэтому мы с вами просто обязаны объединить усилия, чтобы не дать подлым последователям и идеологическим потомкам фашистов, полицаяев, вояк СС-овских дивизий и батальонов “Галичина”, “Нахтигаль”, “Роланд” и других, присягнувших на верность Гитлеру, украсть у советских воинов-освободителей победу, во имя которой они пренебрегали смертью» (20:54:31–20:54:59) тощо.

7. У передачі «Наголос: Підсумки» хронометражем 39 хвилин (ведучий — Олексій Гавриленко) гостем передачі виступав Петро Симоненко. Основними темами передачі були підсумки IV Московського економічного форуму, в якому пан Симоненко взяв участь, досвід Білорусі для України, питання тарифної політики, споживацького кошика, парламентської коаліції, ідеї технократичного уряду та політики Президента. Протягом всієї передачі ведучий лише задавав тему, ставлячи питання, або ж схвально підтверджував тези, висловлені Симоненком.

Впродовж передачі Симоненко вдався до таких висловлювань:

«приглашение было направлено мне как лидеру коммунистической партии» (00:52);

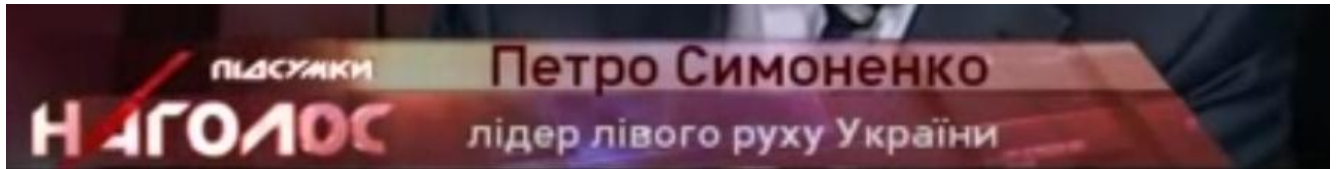
«фактически в стране управляют тоже триумvirат, только это олигархи, националистически радикальные и неонацистские политические силы и бандиты» (23:09–23:20);

«ведь то, что происходит в парламенте или в Кабинете Министров Украины — закономерный результат переворота на Майдане в 14-м году. А в чем закономерный результат, потому что пришедшие к власти олигархи при поддержке, взяв себе в союзники вот эти профашистские организации и оплачиваемые бандформирования, а это преступные различные батальоны и так далее и тому подобное, вооружив их при этом и финансируя по заказу ту или иную акцию...» (23:38–23:48);

«да войну они организовали только для того, чтобы люди не задавали других вопросов и оправдывают только тем, что война мешает им быть такими честными...» (33:56–34:02);

«а в первую очередь это надо, прова, провадя избирательную кампанию по выборам и парламента и президента исключить чтобы и “партия войны”...» (34:35–34:02).

При цьому пана Симоненка було титровано як «лідера лівого руху»:

II. Регулювання

1. Конституція України

Стаття 34. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань.

Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб — на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя.

2. Закон України «Про телебачення і радіомовлення»:

Стаття 6. Неприпустимість зловживання свободою діяльності телерадіоорганізацій

2. Не допускається використання телерадіоорганізацій для:

- закликів до насильницької зміни конституційного ладу України;
- закликів до розв'язування війни, агресивних дій або їх пропаганди;
- здійснення інших вчинків, за якими наступає кримінальна відповідальність.

Стаття 9. Захист інтересів держави та національного телерадіовиробництва

2. Мовник не має права розповсюджувати аудіовізуальні твори, у яких заперечується або виправдовується злочинний характер комуністичного тоталітарного режиму 1917–1991 років в Україні, злочинний характер націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарного режиму, створюється позитивний образ осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних та автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працівників радянських органів державної безпеки, виправдовується діяльність радянських органів державної безпеки, встановлення радянської

влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідування учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті.

3. Кримінальний Кодекс України

Стаття 161. Порушення рівноправності громадян залежно від їх расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності та за іншими ознаками

1. Умисні дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі та ненависті, на приниження національної честі та гідності, або образа почуттів громадян у зв'язку з їхніми релігійними переконаннями, а також пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, інвалідності, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками —

караються штрафом від двохсот до п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

...

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, які були вчинені організованою групою осіб або спричинили тяжкі наслідки, —

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

III. Оцінка дотримання вимог законодавства України

1. Відповідно до позиції Незалежної медійної ради, сформульованій у *висновку щодо випуску «Кровавая вольница» серіалу «Легенди карного розшуку»* (№ 1 від 20 січня 2016 року)², Незалежна медійна рада у прийнятті власних рішень не зв'язана винятково текстом скарги заявника і може розглядати справи на предмет відповідності іншим нормам законодавства, на які не міститься посилання у скарзі.

2. Первинна скарга регулятора стосувалася порушень телерадіоорганізацією положень ч. 2 ст. 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення». Одним із ключових елементів цього положення законодавства є заборона розповсюджувати аудіовізуальні твори, в яких виправдовується переслідування учасників боротьби за незалежність України в ХХ столітті.

Як бачимо з фраз, що лунали з уст Петра Симоненка в *ефірі передачі «Опозиційна думка» від 09.03.2016 р.*, переслідування представників ОУН та УПА виправдовується їхнім ототожненням із фашистами та Гітлером. Імена Бандери, Кука, Шухевича та інших також ототожнюються з *«нацистской нечистью»*. У *передачі від 09.05.2016 р.* представників ОУН та УПА також ототожнюють із *«предателями Родины»*.

² <http://medialaw.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/Rishennya-20-01-2016.pdf>

Важливо зазначити, що при цьому Петро Симоненко **маніпулює як історичними фактами, так і термінологією**. По-перше, він не розрізняє ідеологій фашизму та нацизму, притаманних різним режимам (Італії Муссоліні та Німеччині Гітлера), що брали участь у Другій світовій війні. По-друге, він свідомо спотворює участь представників ОУН та УПА (ще не створеної на той час) у подіях Бабиного Яру. Як відомо, багатьох членів ОУН (зокрема й Олена Теліга) також було розстріляно там³. По-третє, Петро Симоненко створює ілюзію того, що ОУН та УПА винні в різноманітних злочинах проти мирного населення на території всіх держав колишнього комуністичного блоку. З огляду на це Незалежна медійна рада доходить висновку про наявність **порушення ч. 2 ст. 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення» в ефірах передачі «Опозиційна думка» від 09.03.2016 р. та привітанні від 09.05.2016 р.**

3. Крім того, у згаданих ефірах, на думку експертів Незалежної медійної ради, також можуть міститися ознаки порушення ТОВ «Гамма-Консалтинг» норм ч. 2 ст. 6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення».

Впродовж згаданих ефірів Петро Симоненко неодноразово висловлював думки про неофашистський характер нинішнього політичного режиму в Україні. Особливо показовим є висловлювання *«в стране управляют тоже триумвират, только это олигархи, националистически радикальные и неофашистские политические силы и бандиты»* (ефір від 01.04.2016 р.), а також *«в стране сегодня правит режим убийц, я не оговорился, уважаемые телезрители»*, що лунало в ефірі 09.03.2016 р. Такі висловлювання не можна назвати оцінними судженням; понад те, вживання подібних висловлювань, на думку Незалежної медійної ради, є не чим іншим, як **«мовою ворожнечі»**, спрямованою на розпалювання національної ворожнечі, що є злочином, відповідно до норм Кримінального кодексу України.

Варто зважати й на те, що людиною, яка підбурює до ненависті, є відомий політик. Як вказував Європейський суд з прав людини у п. 56 справи *Zana v Turkey*⁴, оцінюючи, чи було порушено статтю 10 Європейської конвенції про захист прав людини в контексті мови ворожнечі, слід зважати на контекст, у якому було озвучено те чи інше висловлювання; при цьому під час аналізу контексту в п. 60 рішення також бралися до уваги особа промовця та медіа, через який транслювалися погляди цієї особи.

Як зазначав Європейський суд з прав людини у справі *Jersild v Denmark*, аудіовізуальні медіа мають значно швидший та потужніший ефект за друковані ЗМІ⁵. Так само суд у справі *Feret v Belgium* наголосив, що **політики у своїх виступах мають запобігати розповсюдженню інформації, що спричиняє нетолерантність та ворожнечу**⁶.

З огляду на сформульовані вище стандарти, пан Симоненко мав утриматися від поширення інформації, яка могла стати чинником розпалювання ворожнечі. Він мав зважати на те, що його слова буде сприйнято як у контексті військових дій на теренах сучасної України, так і

³ <http://www.istpravda.com.ua/columns/2011/09/26/56627/>

⁴ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58115>

⁵ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57891>

⁶ <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-93627>

в контексті формування новітньої політичної ідентичності українців, що нині лише кристалізується. Натомість його дії були умисними, що підтверджується його словами «преступные батальоны» та «я не оговорился», а тому, на думку Незалежної медійної ради, підпадають під визначення складу злочину, що міститься в ст. 161 Кримінального кодексу України. Тож у даному випадку в діях ТОВ «Гамма-Консалтинг» вбачається **порушення ч. 2 ст. 6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення», оскільки телеканал «Гамма» було використано для вчинення дій, за здійснення яких наступає кримінальна відповідальність.**

4. В ефірі передачі «Опозиційна думка», що транслювалася 01.04.2016 р., Петро Симоненко критикує новий законопроект про житлово-комунальні послуги, при цьому сюжет для яскравішого емоційного забарвлення субтитрується написом «ПРО КОМУНАЛЬНЕ РАБСТВО». Попри відсутність у ньому висловів, вживання яких містить ознаки порушень законодавства України, Незалежна медійна рада зауважує той факт, що **критика законопроекту є абстрактною — й перебуває на межі з маніпуляцією, адже спрямована не на висловлення обґрунтованої позиції щодо вад законопроекту та його окремих положень, а на підігривання страхам людей.**

IV. Оцінка дотримання стандартів висвітлення інформації

Звертаючись до висновку щодо запису передачі за участі Вікторії Шилової в ефірі телеканалу «Репортер» (Одеса) (№ 2 від 16 березня 2016 року)⁷, Незалежна медійна рада нагадує, що до формату інтерв'ю зазвичай застосовуються менш жорсткі вимоги й законодавчого, й етичного характеру, аніж щодо новинного формату, проте це в жодному разі не означає, що етичні та професійні стандарти журналістики можуть ігноруватися під час інтерв'ю. Так само Декларація принципів поведінки журналістів, прийнята на II Всесвітньому конгресі Міжнародної федерації журналістів, МФЖ (Бордо, 25–28 квітня 1954 р.), зі змінами на 18-му Всесвітньому конгресі МФЖ (Хельсінгбор, 2–6 червня 1986 р.), наголошує: «Повага до істини та права громадськості на правду — перший обов'язок журналіста, що передбачає передусім служіння інтересам суспільства... Журналіст зобов'язаний гарантувати людям отримання правдивої та достовірної інформації за допомогою чесного відображення об'єктивної реальності».

Впродовж передачі «Наголос: Підсумки», між ведучим і Петром Симоненком відбувається діалог, що виглядає не як дискусія, а радше як монолог політика, який час від часу переривається ведучим, що ставить питання або продовжує думку політика (а політик — думку ведучого; див., приміром, 31:53–32:01). Впродовж передачі ведучий не спростував і не поставився критично до жодного висловлювання політика, щоб забезпечити надання глядачам достовірної та повної інформації, зокрема, не вжив жодних дій, щоб зупинити риторику, яка містить мову ворожнечі.

Незалежна медійна рада звертає увагу, що передача фактично присвячена обговоренню візитів і дій Симоненка на московському форумі та в Білорусі, а також узагальненій критиці влади, що здебільшого є піаром і популяризацією самого пана Симоненка, ніж обговоренням конкретних явищ і перебігу реформ. Вся риторика передачі зводиться до того, що нинішня влада, складена з «олігархів, неофашистських формувань і бандитів», прийшла виключно для обслуговування заокеанських господарів, наживи та розкрадання, а тому вона не може провести реформ, і це означає, що необхідно провести перевибори і Президента, й парламенту.

V. Соціальна відповідальність медіа

1. У своєму висновку щодо випуску «Кровавая вольница» серіалу «Легенди карного розшуку» (№ 1 від 20 січня 2016 року)⁸ Незалежна медійна рада наголошувала **на важливості соціальної ролі медіа**. Крім того, у висновку щодо відповідності законодавству України змісту 66-ї серії телесеріалу «Не зарікайся» (№ 5 від 26 квітня 2016 року)⁹ було наголошено на неприпустимості втручання керівників телеканалів та продакшнів у творчу діяльність задля отримання особистих дивідендів.

2. Згідно з оприлюдненою структурою власності ТОВ «Гамма-Консалтинг»¹⁰, єдиною фізичною особою, афілійованою з телеканалом, є Андрій Петрович Симоненко — керівник ТОВ «Гамма-

⁷ http://medialaw.org.ua/wp-content/uploads/2016/03/16-03-IMC_Shylova_Oberih.doc

⁸ <http://medialaw.org.ua/wp-content/uploads/2016/01/Rishennya-20-01-2016.pdf>

⁹ http://medialaw.org.ua/wp-content/uploads/2016/04/26-04-IMC_Ne_Zarekaysia.doc

¹⁰ <http://www.gamma.tv/file/Shema.Vlasnosti.pdf>

Консалтинг» та генеральний директор телеканалу «Гамма», який, за інформацією, доступною з відкритих джерел¹¹, є сином Петра Симоненка.

3. На думку Незалежної медійної ради, ретрансляція таких поглядів Петра Симоненка на телеканалі спричинена радше не «опозиційністю» самого телеканалу, а передусім сімейними зв'язками. Таке використання медійного ресурсу є **проявом медійної корупції**, неприпустимим для формування конкурентного й незалежного медійного середовища в Україні. Особливу загрозу такі прояви корупції становлять **саме у сфері свободи вираження політичних поглядів**, оскільки глядачеві під прикриттям об'єктивності та альтернативного погляду подається пропаганда однієї політичної сили. Такі передачі спотворюють не лише суть діяльності медіа, а й зміст політичного діалогу в державі.

VI. Висновки

Незалежна медійна рада вважає, що ТОВ «Гамма-консалтинг» **порушило ч. 2 ст. 9 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»** в ефірі передачі «Опозиційна думка» від 09.03.2016 р. та привітанні з Днем Перемоги від 09.05.2016 р. Окрім того, в діях ТОВ «Гамма-Консалтинг» вбачається **порушення ч. 2 ст. 6 Закону України «Про телебачення і радіомовлення»**, оскільки телеканал «Гамма» було використано для вчинення дій, за здійснення яких настає кримінальна відповідальність.

Також Незалежна медійна рада зазначає, що розглянутий випуск передачі «Наголос: Підсумки» є прикладом **порушення професійних та етичних стандартів журналістської діяльності та свідченням недбалого ставлення працівників телеканалу «Гамма» до виконання своїх професійних обов'язків**. Крім того, використання медіа через сімейні зв'язки для ретрансляції поглядів Петра Симоненка як лідера лівого руху є **проявом медійної корупції**.

Результати голосування: «За» — 13;

«Проти» — 0;

«Утримуюсь» — 1.

Голова Незалежної
медійної ради

Наталія Лигачова

¹¹ <http://file.liga.net/person/100-andrei-simonenko.html>

Секретар Незалежної
медійної ради

Ігор Розкладай

Секретар Незалежної
медійної ради

Роман Головенко